

L'especialització sectorial penalitza la productivitat de l'economia espanyola

Per què és tan baixa la productivitat a Espanya i per què ha crescut tan poc en els últims anys? Malgrat que la resposta és complexa i hi influeixen un cúmul de factors, les causes de la baixa productivitat laboral de l'economia espanyola i del seu escàs creixement són l'especialització productiva i la dimensió reduïda de les empreses.

La productivitat del treball a Espanya va augmentar el 9,3% entre el 2010 i el 2019 (l'1,0% anual de mitjana).¹ L'increment de la productivitat va ser generalitzat a la gran majoria dels sectors d'activitat, com ho constata el fet que el 82% dels ocupats espanyols treballin en sectors que han experimentat un creixement de la productivitat laboral en el període analitzat. No obstant això, tant el nivell de la productivitat com el seu ritme de creixement continuen sent modestos en comparació amb altres països de la zona de l'euro, com, per exemple, Alemanya.

En quins sectors ha crescut més la productivitat?

La productivitat del conjunt de l'economia pot millorar per l'increment de la productivitat a cada sector o perquè es produeix un transvasament d'ocupació des de sectors amb una productivitat relativament baixa a sectors amb una productivitat més alta. Si descomponem l'increment de la productivitat entre el 2010 i el 2019 entre aquests dos factors, observem que tota la millora de la productivitat durant aquest període és deguda a l'increment de la productivitat de gairebé tots els sectors d'activitat (vegeu les barres grises del primer gràfic).

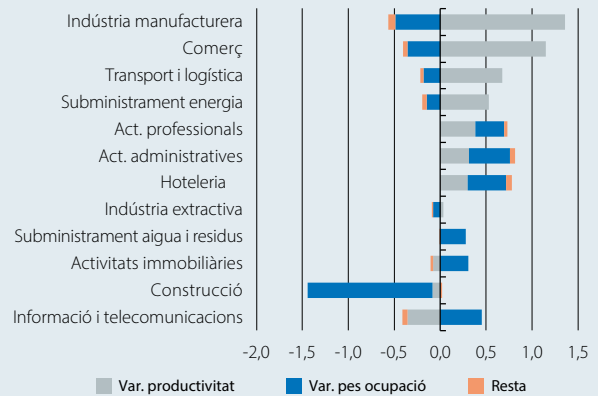
La indústria manufacturera és la que més ha aportat al creixement de la productivitat entre el 2010 i el 2019 i ha aconseguit incrementar el 18,2% el seu valor afegit brut (VAB) amb només un augment d'ocupats del 2,5%. També destaquen per la seva notable aportació els sectors del comerç, del transport i la logística i del subministrament d'energia.² L'hoteleria i les activitats professionals i administratives també contribueixen positivament a l'augment de la productivitat, tot i que ho fan en menor mesura.

1. En aquest Focus, analitzem els sectors d'activitat que conformen l'economia de mercat, llevat de l'agricultura i de les activitats financeres i d'assegurances. En concret, incloem les seccions CNAE B-J i L-N, el VAB de les quals representa el 45% del total del PIB nominal a Espanya (el 55% a Alemanya). Les dades provenen de l'estadística estructural d'empreses d'Eurostat i estan disponibles fins al 2020, però prenem com a referència final l'any 2019 per evitar les distorsions en la producció i en l'ocupació que es van produir arran de la pandèmia.

2. El sector de subministrament d'energia és el que ha experimentat un major increment de productivitat entre el 2010 i el 2019 (el 38,4%), un sector que ha incrementat de forma molt significativa el seu VAB (el 34,5%) amb un menor nombre d'ocupats (el -2,8%).

Contribució de cada factor i de cada sector a l'increment de la productivitat total entre el 2010 i el 2019

(p. p.)

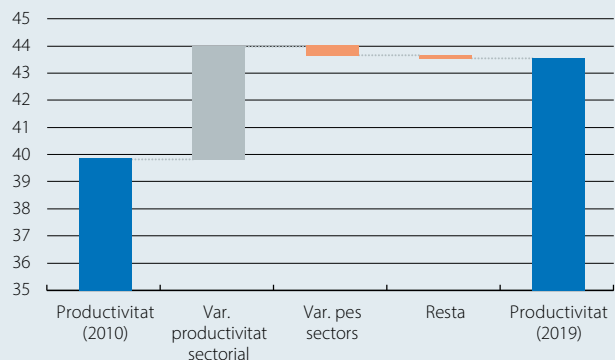

Nota: L'increment de la productivitat entre el 2010 i el 2019 va ser del 9,3%. Aquest gràfic mostra la contribució de cada factor i de cada sector d'activitat a aquesta variació.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat.

Espanya: descomposició de l'increment de la productivitat entre el 2010 i el 2019

(Euros per treballador)

Nota: L'increment de la productivitat es descompon entre el 2010 i el 2019 entre (1) la variació de la productivitat dins cada sector (marge intensiu) i (2) la variació del pes dels diferents sectors d'activitat (marge extensiu).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat.

Un altre sector d'elevada productivitat (només per darrere del de subministrament d'energia) és el de la informació i les telecomunicacions. No obstant això, la seva aportació al creixement de la productivitat total entre el 2010 i el 2019 va ser negativa pel fet que l'increment de l'ocupació al sector (el 24,8%) va ser molt superior a l'increment del VAB (el 10,1%). La construcció i les activitats immobiliàries també són sectors amb una evolució negativa de la productivitat en aquest període.³

3. En el cas de la construcció, la reculada de la productivitat s'explica per una caiguda del VAB superior a la de l'ocupació (el -20,8 i el -19,4%, respectivament). En el cas de les activitats immobiliàries, per un fort augment de l'ocupació (el 40,4%), molt superior a l'augment del VAB (el 29,7%).

El canvi en la composició sectorial de l'ocupació ha contribuït a la millora de la productivitat?

La resposta és que no de forma prou generalitzada. De fet, el canvi en la composició sectorial de l'ocupació ha restat 1,2 p. p. al creixement de la productivitat durant aquest període. En altres paraules, estímem que la productivitat de l'economia espanyola hauria estat l'1,2% més alta el 2019 si s'hagués mantingut l'especialització productiva del 2010.

Aquest resultat s'explica, fonamentalment, per la caiguda de la proporció de l'ocupació a la indústria manufacturera,⁴ un sector en què la productivitat per treballador és el 39% superior a la del conjunt de l'economia. Entre els sectors amb productivitats relativament altes (superiors a la mitjana), també han perdut pes en termes d'ocupació la indústria extractiva i el subministrament d'energia. En contrast, sectors amb un nivell de productivitat relativament més baix, com l'hoteleria o les activitats administratives, han guanyat pes en el total d'ocupació.⁵ Així, malgrat que els guanys de productivitat a l'hoteleria i en les activitats administratives en aquest període no són gens menyspreables (del 14,6% i del 12,7%, respectivament, superiors a la mitjana del 9,3%), el fet que hagin guanyat tant de pes en l'ocupació uns sectors de baixa productivitat limita els guanys de productivitat en agregat.

La comparativa amb Alemanya no és favorable

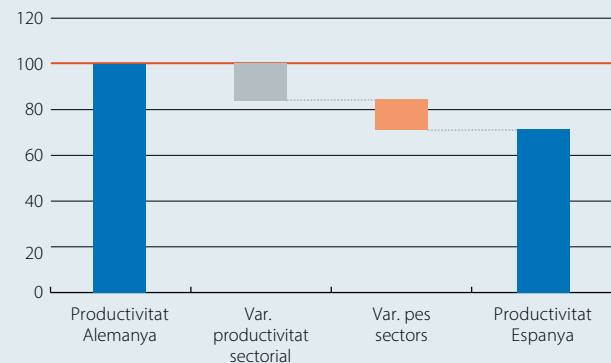
Com hem vist, entre el 2010 i el 2019, la productivitat aparent del treball a Espanya va augmentar el 9,3%. Aquest increment, però, és molt inferior al 16,7% registrat a Alemanya en el mateix període. En conseqüència, el diferencial de productivitat d'Espanya en relació amb Alemanya s'ha deteriorat en aquest període: si, el 2010, la productivitat a Espanya era el 23,4% inferior a l'alemanya, el 2019, aquest diferencial va assolir el 28,2%.

De nou, si descomponem el diferencial de la productivitat entre Espanya i Alemanya el 2019 entre (i) la diferència de la productivitat dins cada sector (marge intensiu) i (ii) la diferència en el pes dels diferents sectors d'activitat (marge extensiu), observem que una gran part de la diferència s'explica per la menor productivitat de la majoria dels sectors d'activitat espanyols (les úniques excepcions són l'hoteleria, el transport i la logística, i el subministrament d'energia, sectors en què la productivitat laboral a Espanya és superior a l'alemanya). Així i tot, el pes relatiu dels diferents sectors d'activitat també juga un paper rellevant (expliquen el 36% del diferencial de productivitat entre els dos països).

4. L'ocupació a la indústria manufacturera ha passat de representar el 16,9% del total el 2010 al 15,9% el 2019 (-1 p. p.).

5. A l'hoteleria, el pes de l'ocupació s'ha incrementat del 10,3% del 2010 al 12,4% del 2019 (+2,1 p. p.) i, en les activitats administratives, ha passat del 10,2% al 12,0% (+1,8 p. p.).

Espanya i Alemanya: descomposició del diferencial de productivitat el 2019 (Euros per treballador, Alemanya = 100)

Nota: El diferencial de la productivitat entre Espanya i Alemanya es descompon entre (1) la diferència de productivitat de cada sector (marge intensiu) i (2) la diferència del pes dels diferents sectors d'activitat (marge extensiu).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades d'Eurostat.

En gran part, el diferencial és degut al major pes de la indústria manufacturera a Alemanya (el 26,1% de l'ocupació i el 34,5% del VAB) en comparació amb la indústria manufacturera espanyola (el 15,9% de l'ocupació i el 22,2% del VAB) el 2019. En canvi, a Espanya, tant l'hoteleria com el comerç tenen molt més pes que a Alemanya. En particular, estímem que la productivitat de l'economia espanyola seria el 15,9% més alta si tingués l'especialització productiva d'Alemanya. Dit d'una altra manera, el diferencial de productivitat es reduiria del 28,2% al 16,8% (la productivitat espanyola seria el 83,2% de l'alemanya).

La dimensió empresarial també importa

Un altre aspecte important de la composició sectorial espanyola que contribueix a una menor productivitat és la distribució de la dimensió de les empreses. Succeeix a tots els països que les empreses més grans tendeixen a ser més productives que les que tenen menys treballadors. Aquesta distinció adquireix una rellevància especial en comparar Espanya amb Alemanya: les microempreses espanyoles (de 0 a 9 treballadors) són les principals ocupadores dels sectors de mercat (el 35,5% de l'ocupació el 2019, en relació amb el 18,6% a Alemanya). En contraposició, el pes de l'ocupació a les grans empreses alemanyes (de més de 250 treballadors) assoleix el 42%, en relació amb el 32% a Espanya.

Si, a més de la composició sectorial, tenim en compte la diferent dimensió de les empreses, estímem que la productivitat de l'economia espanyola seria el 28,6% més alta si tingués l'especialització per sectors d'activitat i la dimensió empresarial d'Alemanya. D'aquesta manera, el diferencial de productivitat es reduiria al 7,7%, que cal comparar amb un *gap* observat del 28,2%.

Judit Montoriol Garriga i Erik Solé Vives